

EENIGE TIJGERSOORTEN VAN DEN INDISCHEN ARCHIPEL,

DOOR

J. HENDRIK VAN BALEN.

DE NEVELPANTER.

(*Felis nebulosa*, BREHM. — *Felis macrocelis*, HORSE.)

»Een Zuid-Aziatische, met uit vlekken bestaande strepen geteekende kat», zegt BREHM, »de Nevelpanter, de *Hariman dahan* of *Boomtijger* der Maleiers, komt door zijn langgerekten romp met krachtige, kleine pooten, den kleinen zeer stompen kop met de afgeronde ooren en de lange, zachte vacht, welker teekening nog meer of min aan die van den Koningstijger herinnert, dezen het meest nabij.»

Deze Nevelpanter, door de Maleiers, volgens dr. HAGEN, *Rimau akar* genoemd, wordt ook onder de namen *Boomtijger*, *Grauwe Panter* en *Schildpadtijger* vermeld en komt, zoover bekend, alleen voor op Sumatra en Borneo.

Evenals in den inlandschen naam, schijnt BREHM te dwalen wat de grootte van dit dier betreft. Terwijl hij toch eene lengte van 1 M. opgeeft, zegt MOHNIKE dat de Nevelpanter bijna de grootte van den Koningstijger bereikt, daar hij niet zelden bijna vijf voet haalt, ongerekend den $2\frac{1}{2}$ voet langen staart. Dit klopt ook beter met de maat door dr. HAGEN opgegeven; die een gedood dier mat, n.l. 1.50 M. en 78 c.M. voor den staart.

De grondkleur van den Nevelpanter is een licht witachtig, aschkleurig- of bruinachtig grijs, aan de onderdeelen zweemend naar

de kleur van run, waarop de vlekken voorkomen als strepen. Op de zijden en de pooten ziet men n.l. onregelmatig gevormde vlekken, welker langste doorsnede naar onderen is gericht en waarin men kleinere donkere vlekken ziet. De kop is als het ware bestrooid met kleine roodachtige vlekken, die naar de zijden van den kop kleiner worden en minder talrijk. Langs den rug, van den nek tot aan den staart, loopt eene streep, die eveneens bestaat uit vele langwerpige smalle, dicht bij elkander liggende zwartachtige vlekken. Het haar is lang en zacht.

Ondanks zijne grootte schijnt de Nevelpanter niet gevaarlijk te zijn. De inlanders vreezen hem niet en tijdens dr. HAGENS verblijf in Serdang, sloeg een Chineesche koelie er een op het veld dood met een hak. Hij klimt, volgens de berichten der inlanders, in de boomen en voedt zich hoofdzakelijk met vogels en kleine zoogdieren, vooral hoenders.

BREHM noemt een Nevelpanter, welke zich in de Londensche diergaarde bevond, een tam en lief dier, waarmede de oppasser omging alsof het een goedaardige huiskat was, MOHNIKE hield een jong wijfje, dat eenige maanden oud was, in zijne woning en noemt het zacht en goedaardig van aard; het liet zich door hem streelen en at uit zijn hand, maar stierf plotseling. Ook dr. HAGEN had een jong dier, dat echter, daar hij het geen zoogmoeder kon bezorgen, stierf.

Van het vel vervaardigen de inlanders op Borneo een soort van wambuis, bij de Bejadjoe's *Karoenkoeng* genaamd, welk kleedingstuk voornamelijk wordt gebruikt in den oorlog en bij stroop- en sneltochten. De huid voor een *Karoenkoeng* bestemd, wordt niet bereid, maar alleen gedroogd. In het midden wordt een rond gat gesneden om er het hoofd te kunnen doorsteken, zoodat het vel vrij voor de borst en den rug afhangt.

DE PANTER.

(*Felis pardus*, LINN. — *Felis variegatus*, BREHM.)

De derde soort van tijger in onze »Oost'' is de meer bekende *Felis pardus*, door SCHLEGEL *Javaansche luipaard* genoemd, door SNELLEMAN en MOHNIKE *Panter* en *Soenda-panter*, door BREHM *Soendaneesche* of *Langstaartige Panter*, de *Matjan toetol* der Javanen,

die de zwarte variëteit *Matjan itam* of *Matjan koembang* noemen, terwijl deze laatste op Sumatra *Rimau Kembang* heet.

Dr. SCHLEGEL noemde dezen tijger Javaansch luipaard, omdat men toenmaals meende, dat hij uitsluitend op Java voorkwam. Sedert echter hebben MOHNIKE en HAGEN, RAEDT VAN OLDENBARNEVELDT en NEUMANN mededeelingen gedaan van het voorkomen van *Felis pardus* ook op Sumatra, zoodat daaraan wel niet meer schijnt te mogen worden getwijfeld.

MOHNIKE zegt: »Voor gevaarlijker en roofgieriger dan *Felis macrocelis* (de Nevelpanter) geldt op Sumatra, waar beide soorten voorkomen, *Felis pardus*». Dr. HAGEN verklaart: »De Zwarte Panter is door mijzelf niet gezien, maar daarentegen wel door een mijner bekenden; evenzeer moet ik uit de mededeelingen van meerdere planters besluiten, dat de echte Panter hier reeds gezien en gevangen is. Wanneer dit zich bevestigt, dan is het echter in ieder geval een zeer zeldzaam dier.»

RAEDT VAN OLDENBARNEVELT¹ deelt mede: »Behalve toch de boven reeds door ons genoemde dieren, worden daarin (in de bosschen) aangetroffen tijgers, n.l. de groote Koningstijger en de Panter.» Stelliger nog is NEUMANN² waar hij zegt: *Arimo na menek* is de voor vee bijna even gevaarlijke Zwarte Tijger, die iets kleiner is dan de Koningstijger. De Panter, *arimo na torop* of zwart gevlekte tijger, doet in sluwheid niet voor de anderen onder, is daarbij een uitstekende boomspringer, zoodat hij niet alleen een vijand is van het vee, maar ook van de dieren in het woud.»

Daar nu de Zwarte Panter niets anders is dan een variëteit van den gewonen panter, want men vindt de jongen in hetzelfde nest, moet noodwendig uit het voorkomen van den zwarten ook besloten worden tot de aanwezigheid van den gewonen.

In het tijdschrift voor de Indische taal-, land- en volkenkunde, dl. II, 1854, komt voor een lijst van de *Fauna der residentie Riouw, met inbegrip der Oostkust van Sumatra en omliggende landen*, door G. F. DE BRUYN KOPS. Ook in deze lijst wordt onder de zoogdieren vermeld *Felis niger*, *Rimau Koenbang*, Zwarte Tijger, ook *Rimau itan* en *Felis leopardus*, *Rimau talap*, Luipaard, ook *Rimau toetol*.

¹ Tochten in het stroomgebied der Beneden-Ketaun en een vierdaagsch uitstapje in de Lebong, in het Tijdschr. *Ned. Aardrk. Gen.*

² Het Pane en Bila-stroomgebied op het eiland Sumatra in hetzelfde tijdschrift.

Er is, dunkt mij, geen twijfel aan of de heer DE BRUYN KOPS bedoelt hier *Felis pardus* en de zwarte variëteit, *Leopardus variegatus*.

Nemen wij derhalve aan, dat de Panter ook op Sumatra voorkomt, dan valt er des te meer voor te zeggen om de door SCHLEGEL aangenomen kwalificatie *Javaansche* te laten vallen en hem, in navolging van dr. SNELLEMAN, dr. HAGEN en dr. MOHNIKE, eenvoudig *Panter* te noemen.¹

De Panter bereikt eene lengte van 2 à 2.40 M. volgens BREHM. De kop is klein en lang, de hals lang, de romp zeer gestrekt; de staart is minstens even lang als de romp; de pooten zijn kort en krachtig en met zeer sterke klauwen gewapend. De grondkleur van de huid is donker leemgeel, de onderdeelen en de binnenzijden van de ledematen zijn grijsachtig of geelachtig wit. De vlekken, die ringen vormen, zijn zwart, in het midden (wat men den hof der ringvlek noemt) bruinachtig geel. Daar de donkere vlekken klein zijn en zeer dicht bij elkander zijn geplaatst, verkrijgt de geheele

¹ Zooals men ziet is het laatste woord over de verspreiding van dezen Panter nog niet gesproken, en op gevaar af de kwestie nog ingewikkelder te maken, zie ik mij echter verplicht de aandacht te vestigen op de vraag of *Felis pardus* ook op Timor kan voorkomen.

Het is mij zeer wel bekend, dat het wetenschappelijk onderzoek van Timor tot nog toe geen ander dier van het geslacht *Felis* heeft opgeleverd dan *Felis megalotis* en ik weet ook dat MÜLLER waarschuwd tegen de berichten van het voorkomen van verschillende kattensoorten, waarvan de bosschen van Timor zouden wemelen.

Maar als men nu leest, in de reeds eenmaal door mij vermelde herinneringen van een Duitscher, officier in het Indisch leger, * dat hij op Timor eene ontmoeting had met een grooten tijger, dien hij Jaguar noemt; als hij daarbij zelfs de lengte vermeldt van het geschoten dier (*negen voet*) en de kleur (*donker bruin met zwarte vlekken*); als men daarbij verneemt, dat de dokter, die destijds op het fort was, zeer verheugd was dat hij de huid van dit dier ten geschenke kreeg; en als men ten slotte leest, *dat de schrijver het geschoten dier kende van West-Java*, dan gaat men toch na dit alles zich afvragen: Is het aannemelijk dat die officier, *die op Java, Sumatra en Borneo was geweest*, zich zóó zou kunnen vergissen, of in staat zou zijn zoo te borduren?

Ik kan zoo iets moeilijk aannemen en besloot het mede te deelen, in de hoop dat door meer ruchtbaarheid aan de zaak te geven wij achter de waarheid zullen komen.

Bedoelde officier was bevelhebber van het fort; hij vermeldde het jaar niet en de enige aanwijzing is deze, dat zekere heer VAN HULST toenmaals plaatsvervangend resident was, daar de resident met verlof was. Indien de naam van den dokter bekend ware, die de „Jaguar-huid” cadeau kreeg, zou het raadsel waarschijnlijk zijn op te lossen.

* E. V. BARFUS „Kriegsfahrten”.

huid, als men er lang op kijkt, een zwartachtig blauwen weerschijn.

Met deze wetenschap voor oogen kan het geen verwondering baren, dat er geheel zwarte variëteiten bestaan; zij worden in dezelfde nesten gevonden met gewone of gele Panters, en als men, zooals volgens BREHM, in gevangen staat is geschied, deze zwarte Panters paart, krijgen zij ook zwarte jongen.

Het is opmerkelijk dat van dezen Panter zoo goed als niets bekend is betreffende zijn leven in vrijheid. Dr. SCHLEGEL moest dit in 1842 getuigen en thans schijnt dit nog zoo te zijn. Het mocht mij ten minste niet gelukken iets omtrent de levenswijze van den Panter te vinden. MOHNIKE deelt mede dat hem op Java geen geval bekend is dat de Panter een mensch heeft gedood, terwijl ook volgens hem op Sumatra maar zelden menschen door hem worden aangevallen.

DE DWERGGKAT.

(*Felis minuta*, TEMM. — *Felis javanensis*, HORSF.)

Zeer talrijk op Java en het talrijkst van alle kattensoorten op Sumatra, is de *Dwergkat*, door de inlanders *Koecroek* en *Matjan rempak* op Sumatra *Rimau boeloe* genaamd.

De *Dwergkat* heeft ongeveer de grootte van onze huiskat, maar de staart is veel korter en overtreft de halve lengte van het lichaam niet. De ooren zijn rond en vrij ver van de oogen geplaatst. »Het is een fraai dier met een panterachtig gevlekt vel», zegt JUNGHUHN. Op de bovendeelen, den kop, den nek, en de buitenzijde der pooten en het bovengedeelte van den staart is de kleur vaalachtig lichtbruin. Over hals en rug loopen donkere lengte-strepen, terwijl de rest van het lichaam en de ledematen met talrijke vlekken geteekend zijn, welke echter op de zijden minder talrijk zijn; daar neemt de grondkleur een kleur aan als asch. Alle onderdeelen, de binnenzijden der pooten en de onderzijde van den staart zijn wit. Ook rondom de oogen en den snuit is de kleur wit.

Naarmate de streek waar hij voorkomt, is de kleur verschillend. Bij voorwerpen van Java is de grondkleur meer grijs of grauw, bij die van Sumatra en Borneo is die kleur meer vaal geelachtig en ook wel roodachtig grijs. De rest van de teekening is dikwijls zeer verschillend. Bij sommige voorwerpen is b.v. de rug alleen

met een aantal tamelijk groote, donkere vlekken bedekt, welke ver uiteen staan, bij andere zijn de vlekken veel talrijker, maar kleiner en meer samengedrukt. Ook komt het voor, dat de vlekken zeer onregelmatig, als gezaaid zijn, of langs den ruggestremg eenige rijen vormen zonder samenhang. Bij andere neemt men weer alleen eenige strepen waar, voornamelijk op den achterrug. De onderdeelen zijn echter altijd witachtig.

De Dwergkat houdt zich, volgen JUNGHUHN, uitsluitend op in hooge boomen, 70 à 100 voet boven den grond, op de met mos bedekte takken. »Geen enkel dier klautert zoo snel en springt zoo vlug», zegt hij, »als deze wilde kat.» Hij verlaat de boomen bijna nooit en vindt daar dan ook in de talrijke vogels, zonder veel moeite, genoeg voedsel; want vogels vormen het hoofbestanddeel daarvan.

Bij het vellen van boomen krijgen de Javanen hem dikwijls in handen. JUNGHUHN bracht de jongen op van deze kat. Zij speelden, als zij zich onbespied achtten, als jonge huiskatten, maar bleven, ondanks alle moeite, steeds schuw en wild.

»De worp», zegt dr. HAGEN, »schijnt steeds uit twee stuks te bestaan, ten minste ik kreeg meermalen steeds twee jammerlijk miauwende zuigelingen, die echter buitengewoon wild waren en beten en krabden. Een huiskat nam ze aan en den volgenden dag lagen zij vreedzaam in het nest met het katje dat de huiskat had. Dat duurde zoo veertien daag. De kleinen bleven wild en vlogen, telkens als een mensch naderde, woest op. Op een morgen lag er een dood in den mand en de andere was verdwenen.

Alle andere jonge dieren, welke ik gehad heb, waren zóó wild dat ik twijfel aan de mogelijkheid om deze kat te temmen.»
